

Dossier Veltwijck deel 2: **naar het eerste Hof van Ursele.**

Inleiding

In het vorige artikel hebben we gezien dat Aert van Veltwijck in 1545 zijn domein in Ekeren kocht van de familie Happaert en dat er toen al een buitenhuis stond.

We gaan nu steeds verder terug in de tijd op zoek naar de vorige eigenaars en naar de geschiedenis van het eerdere gebouw. We vermoeden dat het gaat om een gotisch en dus tamelijk verticaal opgebouwd buitenhuis zoals in onderstaande afbeelding.

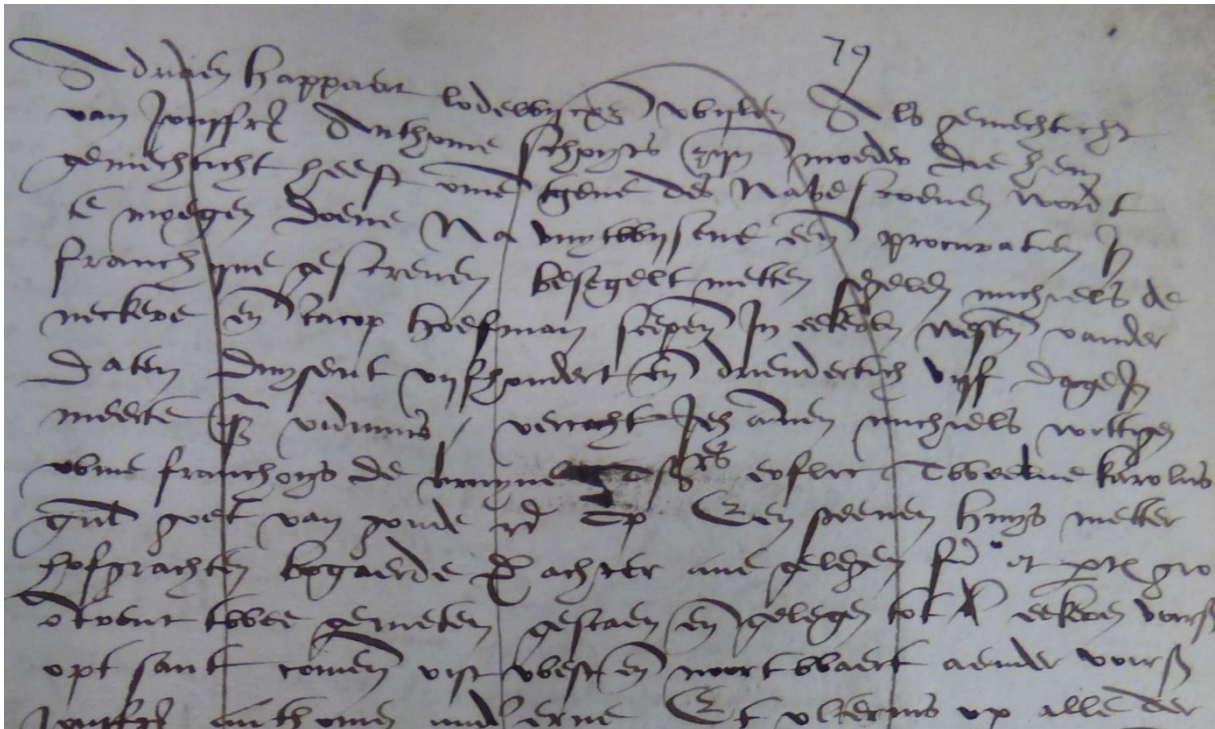

*Bron: Rijksmuseum Amsterdam – 1560.
RP-P-1979-78.*

In dit artikel ontdekken we de geschiedenis van het domein tussen 1545 en 1455.

Gelukkig hebben de diverse eigenaars steeds nauwe banden gehad met Antwerpen. Daardoor kunnen we in de schepenregisters van de stad veel akten terugvinden over het domein dat later eigendom werd van Aert van Veltwijck.

In een volgend artikel bekijken we dan de geschiedenis vóór 1455.

SR184-1533-79ro

Adriaen Happaert Lodewijcxz wijlen als gmechticht van jouffre Anthonie Schoyts zijn moeder vercocht Jehannen Michiels x Franchoys de Bruyne rente op een **stenen huys metter hofgrachten, bogaerde daer achter ane gelegen groot omtrent twee gemeten** gestaen ende gelegen tot Eekeren voirs opt Sant comende oist, west ende noortwaert aender voirs jouffre Anthonien **ander erve**; 17 januari 1534 (huidige jaartelling).

We zien dat Adriaan Happaert als gemachtigde van zijn moeder, Anthonie Schoyts weduwe van vader Lodewijk Happaerts, een rente verkocht op haar domein te Ekeren.

We kunnen daarom stellen dat Marie en Katline Happaerts van wie Aert van Veltwijck zijn domein kocht behoren tot dezelfde familie. In 1534 was er dus al sprake van een omwaterd stenen huis aan het Zand (Veltwijcklaan).

De familie Happaert was overigens een invloedrijke familie. Zoon Adriaan was schepen te Antwerpen zoals o.a. blijkt uit SR181-1532-50. Vader Lodewijk was daar ook schepen maar dat zullen we nog zien in een volgende akte.

Het stenen huis met grachten en boomgaard omvatte ongeveer twee gemeten (ongeveer 0,8ha). Binnen die 8000m² past het huidige hoofdgebouw Veltwijck met grachten (80x80m) en een boomgaard tot de toen dichterbij gelegen Donksebeek.

Jouffe Jansonne Schoyts weduwe wilen Lodewijck Happaerts
tante heeft den nettigen kinder wilen Jacops vande boer
S mond af Jouffe Kerstine van Driele x Santie veltwijck
stellige grante bij welck gant route op huer hoeve met
huer lande beemden bossche fond et veldbus stuyt gelyken
velden tusschen sheerenstrate oostwaert in de beke zuytwaert
westwaert van goud de bronck in noortwaert opt sant

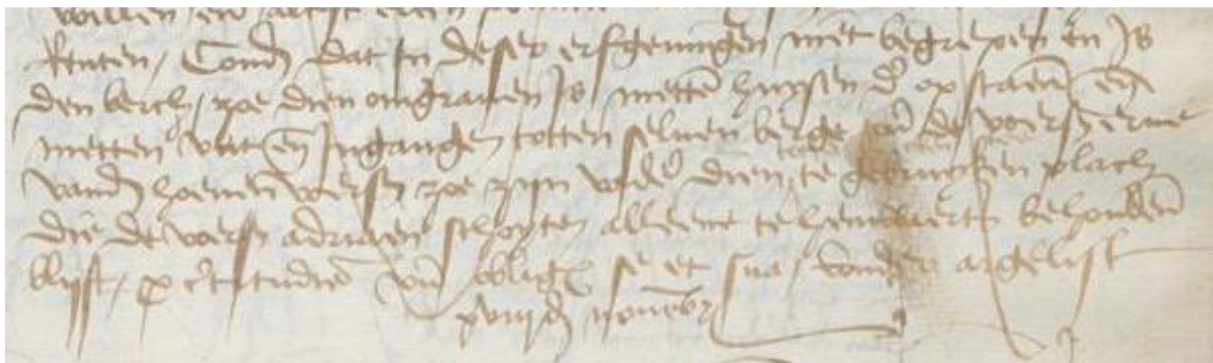
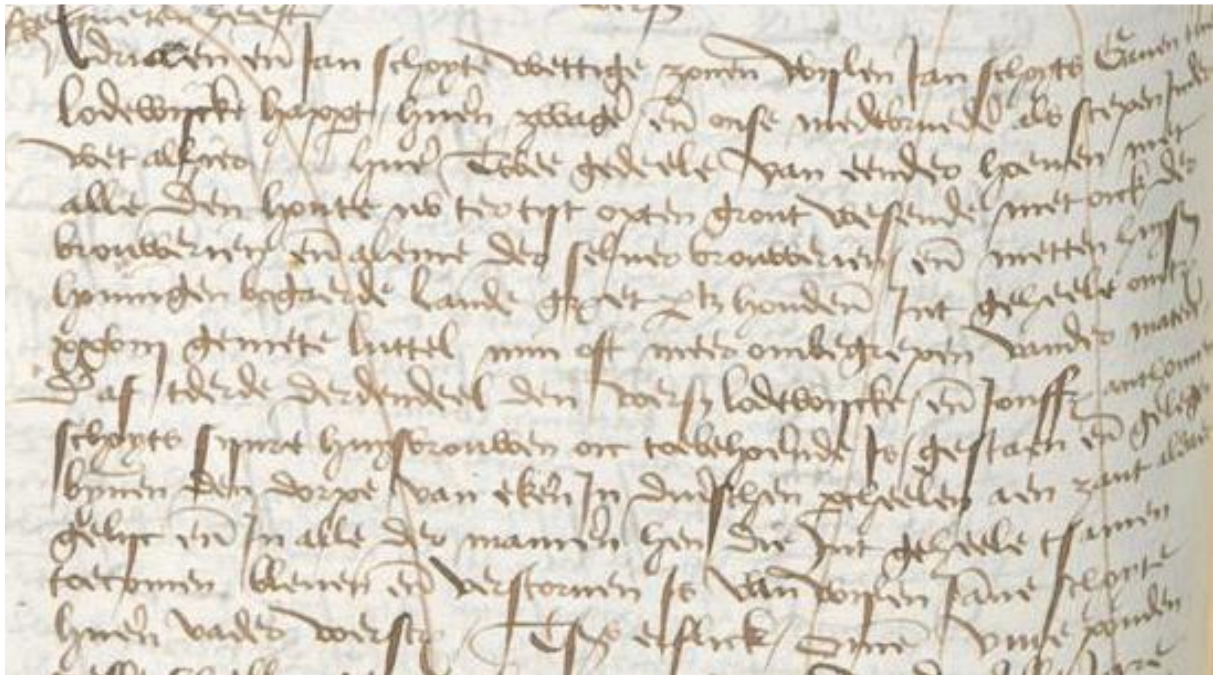
SR160-1521-240vo

Antonie Schoyts weduwe Lodewijck Happaerts vercocht kinderen wilen Jacops vander Voert x Kerstine van Driele rente op huer hoeve met huysinge, hove lande, beemden, bossche gelegen onder Eekeren tusschen sheerenstrate oostwaert ende de beeke zuytwaert comende noortwaert opt Sant; 23 dec. 1521.

Ter oriëntatie: Ferraris 1778 – Veltwijck ligt binnen zijn grachten rechts onder op de kaart. De Lindenlei (1) is hier nog een perceelscheiding. De stippelij is een pad over de akker. De rode haken aan beide zijden van het domein bij de beek zijn bruggen.

Domein Happaert - Schoyte

SR121-jaar 1502-206vo/207rovo

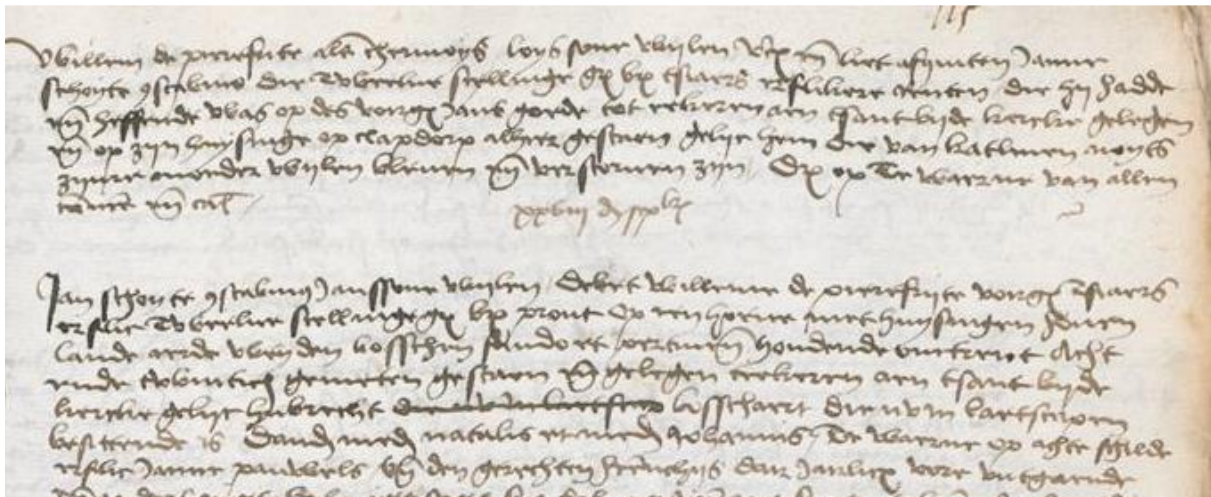
Adriaen en Jan Schoyts wettige zonen wijlen Jan Schoyts gaven Lodewijcke Happaert hueren zwager ende onse medebrueder als **scepen in der wet** alhier eender **hoeven** met alle den houte nu ter tijt opten gront wesende met oick der **brouwerien** ende aleme der selver brouwerien ende metten huysen , hovingen, bogaerde, lande houdende omtrent **28 gemete** gestaen ende gelegen bynnen den dorpe van Ekeren in diverschen percheelen aen Zant aldaer verstorven van wijlen Janne Schoyts hueren vader voerscreven; conditio dat in deser erfgevingen niet begrepen en is den berch zoe dien omgraven is metten huysen daer op staende en metten vut ende ingange totten selven berge over de voers erve vanden hoeven voers, zoe zijn vader dien (totter kercken toe) te gebruyken plach die de voers Adriaen Schoyts alleene te hemwaerts behoudende blijft; 18 nov. 1502.

Het domein Veltwijck was dus een gesplitst domein Happaert/Schoyte vanaf 1502.

Vóór 1502 is er sprake van het domein Schoyte. Dit domein had reeds de kenmerken van een hof van plaisantie (opperhof, neerhof, omwatering) en was 28 gemeten groot (ongeveer 12 ha). Op het domein vinden we een brouwerij met uitrusting in het neerhof.

Het opperhof vormt een aparte eenheid met recht van overgang over het neerhof. Die brouwerij is mogelijk gevestigd tussen 1492 en 1502 na de grote brand van Ekeren (zie artikel over de brand via www.schattenvanekeren.be).

Domein Schoyte

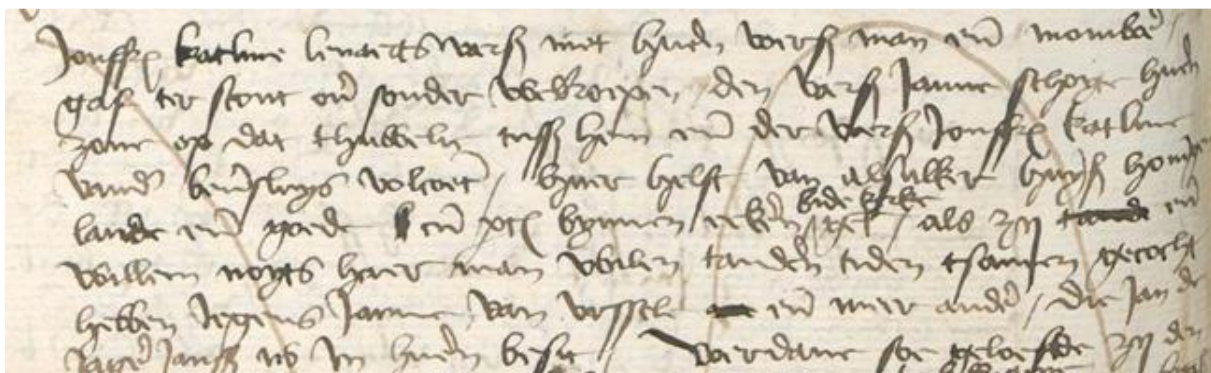

SR114 – 1498 - 115^{rovo}

Willem de Pierefrite alias Chermoy's Loys sone wijlen verc **Janne Schoyte schepen** die renten die hij hadde ende heffende was op des voirg Jans goede tot Eekeren aen tSant bijde kercke gelegen ende op sijn huysinge op Clapdorp alhier gestaen gelijk hem die van Katlinen Noyts zynre moeder wijlen bleven ende verstorven zijn.

Jan Schoyte schepen Janssone wijlen debet Willeme de Pierefrijte voirg rente op een hoeve met huysingen, hoven, lande, aerde, weyden, bosschen houdende omtrent 28 gemeten gestaen ende gelegen tEekeren aen tSant bijde kerke gelijk Hubrecht Bosschaert die nu in laetscapen besittende is; 28 sept 1498.

De Antwerpse schepen Jan Schoyte loste dus een rente af op zijn goederen te Ekeren en Klapdorp. Willem de Pierefrite alias Chermoy's had die rente gekregen van Katline Noyts zijn moeder. Vervolgens verkocht Jan Schoyte een nieuwe rente op zijn goederen in Ekeren. Het domein is in 1498 reeds 28 gemeten groot en verpacht aan Hubrecht Bosschaert.

SR72- 1467 - 178vo

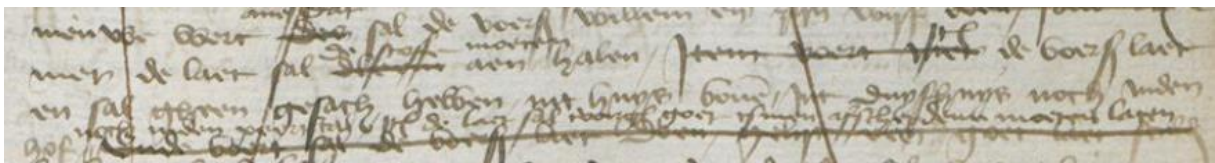
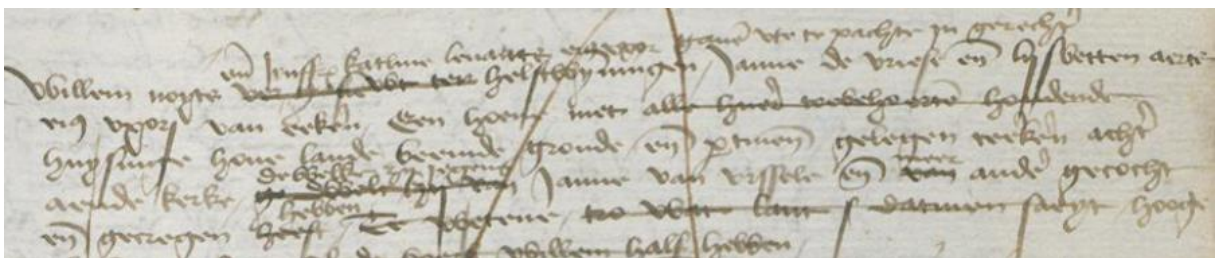
Katline Lenaerts voers gaf den voers Janne Schoyte hueren zone x Katline vander Beversluys huer helft van alsulker huys, hovinge, lande ende goede bynnen Eekeren bide kerke als zij en Willem Noyts haer man wilen **tanderen tiden** tsamen gekocht hebben jegens Janne van

Urssle ende meer andere, die Jan de Jager Janss nu in hueren besit; 16 jan.1468 (huidige jaartelling).

Jan Schoyte is dus een zoon van Katline Lenaerts die na de dood van vader hertrouwde met Willem Noyts. Bij zijn huwelijk met Katline vander Beversluys in 1468 kreeg zoon Jan Schoyte haar deel van het domein in Ekeren in bezit. Vader Jan Schoyte en stiefvader Willem Noyts waren toen al overleden.

Uit SR46- 225ro blijkt verder dat Willem Noyts natuurlijke zoon van Willem Noyts trouwde met Katline Wouters alias Ledenaerts weduwe van Jan Schoyte met huwelijksvoorwaarden op 14 april 1453. Moeder Katline Lenaerts en echtgenoot Willem Noyts kochten het bezit van o.a. Jan van Urssle. Het domein was verpacht aan Jan de Jager.

Domein Noyts - Lenaerts

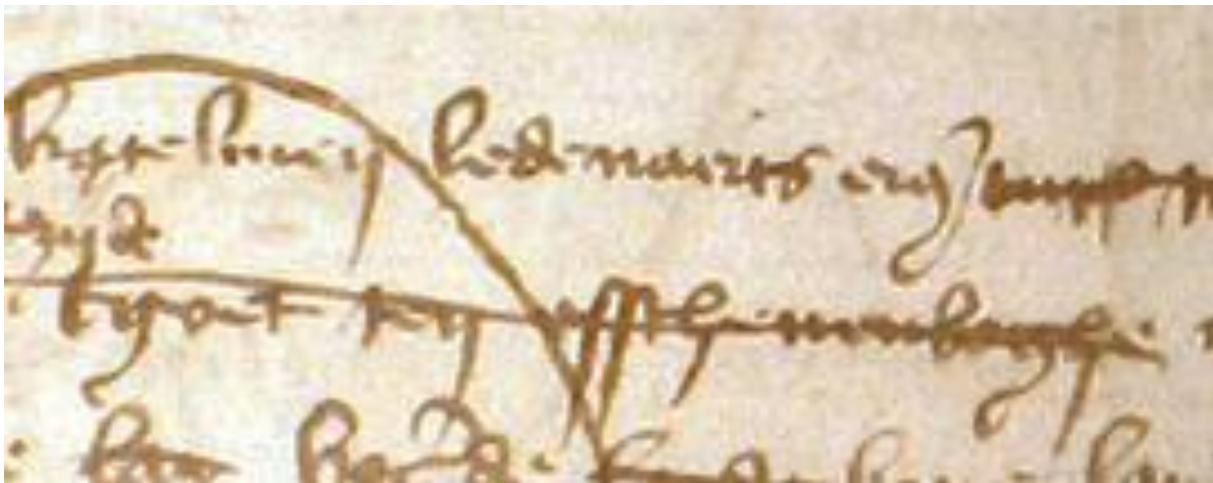
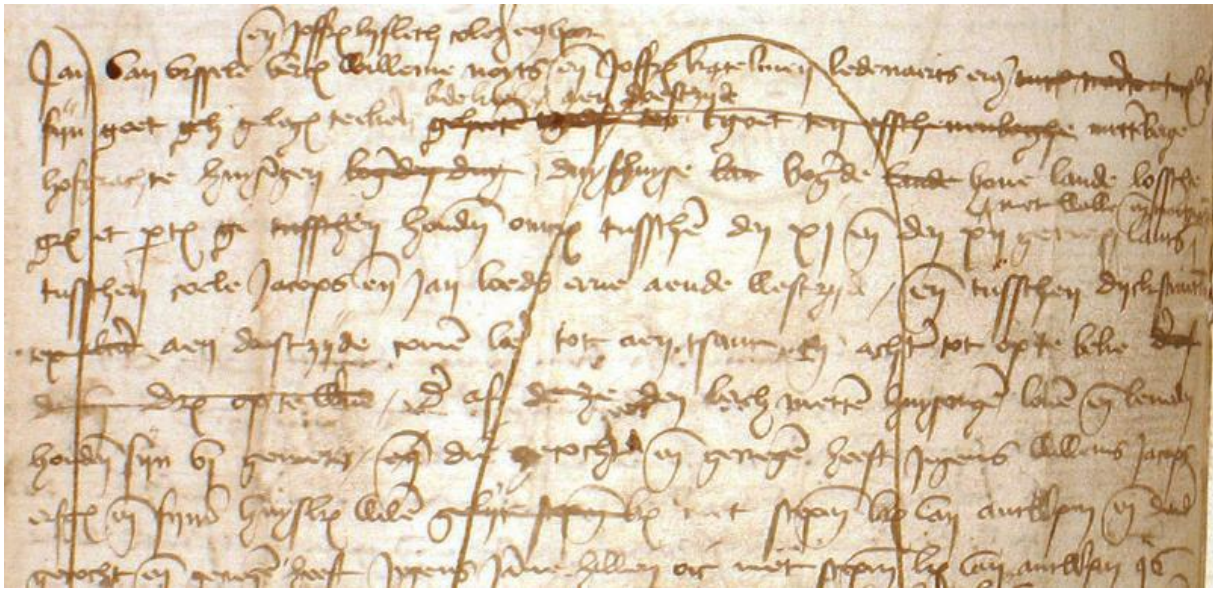
SR58- 1459 – 169ro

Willem Noyts x Katline Lenaerts gaven ute te pachte in gerechter helftwynningen Janne de Vriese x Lijsbetten Aerts van Ekeren een hoeve met huysinge, hove, lande, beemde, gronde gelegen tEkeren achter aende kerke de welke zij jegens Janne van Urssle en meer andere gecocht ende gecregen hebben. Item de voers laet en sal gheen gesach hebben int huys boven, int duyfhuys noch inden hof, noch inden peertstal; 19 jan. 1460 (huidige jaartelling).

Het domein werd in helftwinning verpacht aan Jan de Vries en Liesbeth Aerts van Ekeren voor een periode van 6 jaar. Het domein was door Willem Noyts en echtgenote Katline Lenaerts gekocht van o.a. Jan van Urssle.

De eigenaars behielden in die 6 jaren het gezag over het bovenhuis (opperhof), het duifhuis (duiventil), de tuin en de paardenstal. Het ging hier dus al om een hof van plaisantie. Van de pachter kregen ze de helft van de opbrengst van de hoeve.

Domein Van Urssle

SR48- 1454 - 309vo

Jan van Urssle x Lijsbeth Colezone verc Willeme Noys x Katlinen Ledenaerts sijn goet gel tEekeren bide kerke aen doestzijde (doorstreept: geh tHof ten tGoet ten Esschenenberghen) metten berge, hofgrachte, huysingen, duyfhuyse, bogaerde, hove, lande, bossche houdende omtrent tusschen den 11 ende den 12 gemeten lants tusschen Coele Jacops en Jan Boeds erve aende westzijde ende tusschen Dijkstraeten aen doestzijde comende voer tot aen tSant ende achter tot op te beke, daer af den berch metten huysingen boven ende beneden houdende sijn 6 gemeten ende die gecocht ende gecregen heeft jegens Willems Jacops erfgen ende sijns huysvrouwe wilen met scepenenbrieven van Antwerpen ende dander gecocht ende gecregen heeft jegens Janne Hillen oic met scepenbrieven van Antwerpen anno 54 prima februari; 1 febr. 1455 (huidige jaartelling).

Conclusie

De vermelding 'tanderen tiden' in de akte van 1468 op bladzijde 5 betreft dus het jaar 1455. Vóór 1468 behoorde het domein toe aan de familie Noyts - Lenaerts

Die familie kocht het domein van Jan van Ursele in 1455 en het had toen reeds een hofgracht, een opperhof en een nederhof, samen 6 gemeten groot (ongeveer 2,5 ha). Het was dus al een hof van plaisantie in 1455. Het is goed mogelijk dat dit opperhof door Aert van Veltwijck een eeuw later werd vervangen door het huidige kasteel.

Als vorige eigenaar van wat nu domein Veltwijck is wordt Willem Jacobs genoemd.

De oudste naam van Veltwijck is mogelijk: tGoet ten Esschenenberghen.

Vóór 1455 bestond er in Ekeren dus een Hof van Ursele. Dit eerste hof van Ursele is overigens niet te verwarren met het hof in Schoonbroek dat in 1520 leen was van de graaf van Hoogstraten en toen werd bewoond door Lancelot van Ursel. In 1627 kocht Rubens dat domein. Schepen Jan van Ursele had bezittingen in Schoonbroek volgens SR52-122vo jaar 1456.

We verwijzen verder naar een eerder artikel over Rubens op de website

www.schattenvanekeren.be.

Ad van Oeffelen – vrijwilliger DAN